

Fakahoko 'o ha ngaahi fokotu'utu'u ki he tauhi fānaú

Hili ha māvae pe liliu 'i he tūkunga 'o e nofo fakafāmilí, 'e lava ke fain-gata'a hano fakakaukau'i pe 'e anga fēfē ha kei hokohoko kau atu 'a e mātu'á, kau tauhi fānaú mo e kāingá (fāmilí mo e ngaahi kaungāme'á) ki he mo'ui 'a 'enua tamá.

'E tokoni kapau 'e lava ke felotoi 'a e tokotaha kotoa pē. 'Oku fa'a vave ange, ma'ama'a ange, pea si'isi'i ange 'a e ongo'i mafasiá 'i heni 'i ha ō atu ki he fakamaau'angá. 'Oku toe 'uhinga foki 'eni 'e 'ikai toe fiema'u ke fou atu ho'omou tamá 'i he founga ngāue 'a e fakamaau'angá.

Ngaahi nāunau mo e sēvesi ke tokoni atu kiate koe

! Kapau 'oku lolotonga a'usia 'e koe pe ko ho'o tamá ha fakamamahi 'i he fāmīlī (family violence), 'e 'ikai ala 'aonga atu 'a e ni'ihi ia 'o e ngaahi sēvesi ko 'eni kiate koe.

Tohi Ngāue ki hono Palani 'o e Tauhi Fānau

Ko e tohi 'eni ma'á e mātu'á, kau tauhi fānau mo e kāingá (fāmīlī mo e ngaahi kaungāme'á) 'oku nau kau ki hono tauhi faka'aho 'o ha tamasi'i pe ta'ahine, hili ha liliu 'i he ngaahi fokotu'utu'u ki he tauhi fānau pe hoko 'a ha māvae. 'E tokoni atu ia kiate koe 'i ho'o fakakaukau atu fekau'aki mo e founga 'e tauhi ai 'a ho'o tamá, pea mo e ngaahi tu'utu'uni 'e fiema'u ke ke fakahokó.

- Tuhuhifo (download) ta'etotongi 'a e tohi ngāue: justice.govt.nz/parenting-plan-workbook
- Fokotu'utu'u ke meili'i atu hano tatau kiate koe: Telefoni ta'etotongi ki he Potungāue ki he Fakamaau'angá 'i he fika 0800 224 733

♥ Ko ha tokotaha tauhi fānau (guardian) ko ha tokotaha lahi ia 'okú ne tokanga'i 'a hono ohi hake 'o ha tama.

Polokalama ako Tauhi Fānau Makatu'unga meí ha Māvae (Parenting Through Separation)

Ko e ako ta'etotongi ko 'eni 'oku tokoni ia ki he mātu'á, kau tauhi fānau mo e kāingá ke nau mahino'i 'a e ngaahi me'a 'oku kaunga lelei taha ki he'enau tamá hili ha māvae.

Te ke ako ai ki he anga 'o e:

- ngāue 'a hono fevahevahe'aki 'o e tauhi fānau mo ho kāingá
- fa'u 'o ha palani tauhi fānau
- lava ke uesa 'a e fānau 'e ha feke'ike'i 'i he lolotonga 'o ha māvae, koe'uhí ke ke lava ai 'o tokonia ho'o tamá ke ne makātekinā 'a e ngaahi liliú
- ma'u atu 'o ha tokoni.

Te ke lava 'o kau atu ki he akó ni 'i ha fa'ahinga taimi pē. 'Oku fa'a fakahoko 'eni 'i ha ngaahi kulupu iiki. 'Oku 'ikai fiema'u ia ke ke 'alu atu ki he kulupu tatau mo ia 'oku 'i ai ho hoa kimu'á (pe ko ha tokotaha kehe ange 'oku felave'i mo e māvae).

Ke ma'u atu ha fakamatala lahi ange fekau'aki mo e akó ni, vakai ki he **justice.govt.nz/parenting-through-separation** pe telefoni ta'etotongi ki he Potungāue ki he Fakamaau'angá (Ministry of Justice) 'i he **0800 224 733**.

Sēvesi tu'ū vaha'a ki hono Alea'i 'o ha Fakalelei 'i ha Fetūkuaki Fakafāmilī (Family Dispute Resolution)

'E ngāue ha tokotaha tu'ū tau'atāina pe tu'ū vaha'a ma'ā e fāmilī, mo e ongo mātu'ā, kau tauhi fānaū mo e kāingā, ke tokoni ke a'usia ha felotoi fekau'aki mo hono tauhi 'o ha tama hili ha māvae.

Ko founga 'aonga ia ke talanoa'i ai 'a e ngaahi me'a 'oku 'ikai felotoi ki ai 'a e kāingā, lolotonga iā 'oku nau kei tokanga taha pē ki he tama ko iā. 'E 'ikai fakamālohī'i koe ia 'e he tokotaha tu'ū vaha'a ma'ā e fāmilī ke ke loto ki ha me'a pe te ne fakahoko ha faitu'utu'uni ma'ā u. 'Oku ako'i kinautolu ke nau tokoni'i kimoutolu ke mou a'usia ha felotoi 'iate kimoutolu pē, pea 'oua te nau kau ki ha fa'ahi.

Te ke lava 'o 'omai ha'ō tokotaha pou pou ki ho'omou fakatahā kapau 'oku loto ki ai 'a kinautolu kotoa pē 'oku nau kau ki ai. 'Oku totonu ke ke 'eke atu 'eni ki he tokotaha tu'ū vaha'a ma'ā e fāmilī kimu'a 'i he fakatahā. Ke ma'u atu ha fakamatala lahi ange fekau'aki mo e sēvesi ko 'eni, vakai ki he justice.govt.nz/family-dispute-resolution.

Fakamolē

'Oku ta'etotongi 'a e sēvesi ko 'eni kapau 'okú ke 'atā atu ki he tokoni fakapa'angā. 'Oku fakatefito 'eni 'i ho'ō ma'u'anga pa'angā pea mo e tokolahi 'o e kakai 'oku nau fakafalala atu kiate koe ki ha tauhi fakapa'anga. Kapau 'oku 'ikai ke ke 'atā atu ki he tokoni fakapa'angā, 'e fiema'u ke ke totongi 'a e \$448.50 ki he toko taha. Vakai ki he justice.govt.nz/family-dispute-resolution-funding ke 'ilo mei ai pe 'okú ke 'atā atu ki he tokoni fakapa'angā.

'E lava ke ke ma'u atu ha fale'i fakalao 'i ha fa'ahinga taimi pē

'E ala tokoni ke ke talanoa mo ha loea 'i he taimi 'okú ke fou atu ai 'i ha māvae pe ko ha liliu 'i he tūkunga 'o e nofo fakafāmilī. Kapau 'oku 'ikai ke ke fakapapau'i pe te ke kamata mei fē, 'a'ahi atu ki ho'omou Senitā Lao ki he Komiunitī (Community Law Centre).

Tohi Kole ki he Fakamaau'anga ki he Fāmilī (Family Court)

Kapau 'okú ke fie tohi kole ki he Fakamaau'anga ki he Fāmilī ki ha tu'utu'uni 'a e fakamaau'angā (court Order), 'oku fa'a angamaheni 'a e fiema'u atu ke ke 'uluaki 'alu ki ha ako 'Parenting Through Separation' 'i he ta'u 'e ua kuo toki 'osi pea mo 'osi 'ahi'ahi fakahoko ha 'Family Dispute Resolution' 'i he māhina 'e 12 kuo toki 'osi.

'Oku 'i ai 'a ho'ō totonu ke ke ongo'i malu mo hao

Te ke lava 'o ma'u atu ha tokoni kapau 'oku 'ikai ke ongo'i malu mo hao 'a koe pe ko ha tokotaha kehe.

- Kapau 'oku tu'ū 'i ha tu'unga fakatu'utāmaki 'a koe pe ko ha tokotaha kehe, 'i he taimi pē ko iā, telefoni ki he 111
- Vakai ki he justice.govt.nz/family-violence
- Vakai ki he areyouok.org.nz
- Telefoni ta'etotongi ki he 'Are You OK' 'i he 0800 456 450

Feitu'u ke ma'u mei ai ha tokoni

'I ho komiuniti'i

'E lava 'e he kau Kaiārahi (Kau Fakahinohino 'a e Fakamaau'anga pe Family Court Navigators), Kau Fokotu'utu'u Ngāue 'a e Fakamaau'angá mo e kau ngāue 'a e fakamaau'angá 'o tatakí koe 'i he taimi 'okú ke fakakaukau'i ai ha ngaahi fokotu'utu'u ki he tauhi fānau, ka 'e 'ikai lava ke nau 'oatu ha fale'i fakalao.

'E lava foki 'e he kau Kaiārahi 'o fakafehokotaki atu koe ki he ngaahi sēvesi tokoni ma'a e komiuniti'i 'i ho feitu'u.

Fetu'utaki:

- 'A'ahi atu ki ho'omou fakamaau'anga fakafeituu'u
- 'Īmeili ki he kaiarahi@justice.govt.nz
- Telefoni ta'etotongi ki he Potungāue ki he Fakamaau'angá 'i he 0800 224 733

Ngaahi kautaha ke tokoni'i koe

Citizens Advice Bureau

'Okú nau tokoni atu ke ke mahino'i 'a ho'o ngaahi totonú pea mo fakafonu ha ngaahi foomu.

- Telefoni ta'etotongi ki he 0800 367 222
- Vakai ki he cab.org.nz

Community Law Centre

(Senitā Lao ki he Komiuniti'i)

'Okú nau 'oatu ha tokoni fakalao ta'etotongi, fakapulipuli mo fakatāutaha ma'a e kakai 'i he kotoa 'o Aotearoa Nu'u Silá.

Vakai ki he communitylaw.org.nz

Family Services Directory

'Okú 'i ai ha'anau lisi 'o e ngaahi sēvesi tokoni 'oku nau faitokonia 'a e kāingá (fāmilí mo e ngaahi kaungāme'á) 'i he kotoa 'o Aotearoa Nu'u Silá. Ko e ngaahi sēvesi ko 'eni 'oku kamata pē me'i he nofo'angá 'o a'u ki he talatalaifalé (counselling).

- Telefoni ta'etotongi ki he 0800 211 211
- Vakai ki he familyservices.govt.nz/directory/

CCS Disability Action

'Okú nau 'oatu ha fakamatala mo ha tokoni ki he kakai 'oku 'i ai hanau faingata'a'ia fakasino, pea mo honau kāingá (fāmilí mo e ngaahi kaungāme'á).

Fetu'utaki:

- Telefoni ta'etotongi ki he 0800 227 200
- 'Īmeili ki he info@ccsDisabilityAction.org.nz

The Ministry for Ethnic Communities (Ko e Potungāue ki he Ngaahi Komiuniti Fakamatalakali)

'Okú 'i ai ha'anau lisi 'o e ngaahi sēvesi tokoni, kau ai 'a e ngaahi kautaha 'oku tefito 'i ha ngaahi tui fakalotu, ke faitokonia 'a e ngaahi komiuniti fakamatalakali.

- Telefoni ta'etotongi ki he 0800 656 656
- Vakai ki he ethniccommunities.govt.nz

Talatalaifale

Ki ha tokoni fakapolofesinale ki he tu'unga lelei 'a e 'atama'i, pe ko ha ngaahi kaveinga fakafa'ituitui, fetu'utaki ki he:

- Need to Talk – Telefoni ta'etotongi pe text ki he 1737 pe vakai ki he 1737.org.nz
- Lifeline – Telefoni ta'etotongi ki he 0800 543 354 pe text ki he 4357
- Skylight – Telefoni ta'etotongi ki he 0800 299 100 pe vakai ki he skylight.org.nz

Ma'a e fānau mo e to'utupu

- What's Up – Telefoni ta'etotongi ki he 0800 942 8787
- Youthline – Telefoni ta'etotongi ki he 0800 376 633 pe text ki he 234

Kapau 'okú 'ikai ke ke ongo'i malu mo hao

- Vakai ki he areyouok.org.nz
- Telefoni ta'etotongi ki he 'Are You OK' 'i he 0800 456 450

Ki ha fakamatala lahi ange

- Vakai ki he justice.govt.nz/care-of-children
- Telefoni ta'etotongi ki he Potungāue ki he Fakamaau'angá 'i he 0800 224 733